

Технология на угодяване на младите месодайни говеда

Висококачественото телешко месо, получено при съвременните методи на отглеждане на животните, е едно от най-търсените за консумация. То се отличава с много високи вкусови качества, особено при угодяване на телета за „бейби биф“. При младите животни интензивността на растежа зависи от количеството белтъци, мазнини, минерални вещества, витамини и други биологичноактивни вещества в дажбата им. Колкото по-високо е съдържанието на белтъци и на мазнини, толкова по-интензивен е растежът. Потребността от протеин при младите говеда е голяма, защото отсложаването му при тях е 20 пъти по-голямо, отколкото при възрастните животни. Колкото по-младо е животното, толкова по-голяма е нуждата от протеин и енергия. Минералните вещества в дажбата за подрастващите животни са особено необходими за бързо развиващата се костна система.

Отделните части на организма през време на растежа се развиват различно. Най-интензивно растат мускулите, след това – костите и вътрешните органи. В резултат на това се изменя и телосложението на отделните животни. Мъжките растат по-интензивно, стават по-едри и по-тежки, затова те се нуждаят от повече храна. Равнището на хранене влияе силно върху морфологичните качества и физиологичните процеси на животните. То влияе както върху растежа на различните органи, така и върху качеството на получената продукция от животните. Установено е, че в много случаи влиянието на храненето е по-силно от влиянието на породата и произхода.

Проучвания показват значителното влияние на храненето върху обема на храносмилателния апарат. Например при хранене на преживните животни през млада възраст главно с тревни и сочни фуражи се увеличава вместимостта на предстомашията и се създават условия за по-добро оползотворяване на тези фуражи.

Угояването на млади говеда е необходимо за задоволяване на нуждите от месо. При угояването се увеличава количеството и се подобрява качеството на месото, а кланичният рандеман достига 50–55%, докато при неугоените е 40–45%. С удължаването на периода на угояването сухото вещество се увеличава за сметка на отсложаването на повече мазнини, в резултат на което съдържанието на енергия в месото се увеличава.

Мазнините до 10% от сухото вещество на месото са желани и не влошават качеството му. По-голямото количество мазнини в месото влошава силно неговите качества и го прави нежелано за консумация.

За получаването на 1 кг прираст при говедото се изразходват повече фуражи, отколкото при животните с еднокамерен стомах, но обикновено това са тревни и обемисти фуражи и се използват само от тези животни.

Ефективността при угояването зависи от редица условия. По-важните от тях са възрастта, породата, полът, продължителността на угояването и най-важното условие – храненето, което трябва да отговаря на изискванията на организма съобразно условията на отглеждане.

У нас се използват различни технологии за угояване на телета, които най-общо могат да бъдат отнесени към три системи – екстензивна, полуинтензивна с предугоителен пасищен период и интензивна.

Екстензивните технологии се използват основно в планинските и полупланинските региони на територията на цялата страна. Обикновено за производство на телета се използват т.нар. крави кърмачки, които са от аборигенни породи или различни типове кръстоски. Кравите не се доят, а се използват само за производство на телета. Целогодишно се отглеждат пасищно (обикновено свободно, без пастири) и се подхранват със слама и сено само през ограничен период през зимните месеци. Телетата се отглеждат заедно с майките и бозаят до 6–8-месечна възраст. Отделят се за кратък период за пресушаване на кравите и отново се връщат в стадата. Телетата се отглеждат пасищно. Подхранват се само през зимния период основно с обемисти фуражи. Животните обикновено не се доугояват. Продават се на 2–3-годишна възраст. Прирастите са ниски (0,300–0,400 кг/ден), разходите – също, а ефективността на отглеждане е сравнително добра.

Полуинтензивните технологии се характеризират с разделяне на следмлечния период на три подпериода.

- Първи период (2–3 месеца). Телетата преминават изцяло на растителни фуражи. Обикновено се използват 3–4 вида фуражи (сено, силаж, сенаж, концентриран фураж). Структурата на дажбата зависи от желанния прираст,

като количеството на концентрирания фураж е между 25–30% от енергийната ѝ стойност.

- Втори период (4–8 месеца). Характеризира се с активен растеж на опорно-двигателната система, което в значителна степен определя последващата месна продуктивност. През този период се използват максимално количество обемисти фуражи (60–100% от енергийната стойност на дажбата). Подхранването с концентриран фураж е в зависимост от желания прираст, от вида и от качеството на обемистите фуражи. При среднодневен прираст 0.9–1.0 kg може да се използват дажби със следната структура: слама – 4–6%; сочни фуражи 70–75%, в т.ч. силаж – 55–65% и сенаж – 10–15%; концентриран фураж – 20–25 %. През летния период силажът и сенажът се заменят със зелени фуражи, като е най-добре животните да се отглеждат целодневно на пасищата.
- Трети период (2–3 месеца). Животните се доугояват, като в дажбата се включва най-голямо количество концентриран фураж (до 40%), за да се получи максимален прираст.

Интензивните системи за угодяване в нашата страна най-често са на основата на царевичен силаж, цвеклови резанки или целодажбени смески. Угодяването с царевичен силаж е рентабилна за нашата страна технология. При този начин себестойността на една крѐмна единица (КЕ) е най-ниска и добивът на хранителни вещества от единица площ е най-висок.

При угодяване с **царевичен силаж** в структурата на дажбата на телетата до 300 kg се включва 45–75% силаж, 10–15% люцерново сено и 10–30% концентриран фураж. За задоволяване на потребностите от протеин е желателно да се използват естествени източници – шротове, дехидратирана люцерна и др., но може да се дава и карбамид – до 100 g на животно дневно. При телетата над 300 kg цялата енергийна стойност на дажбата се обезпечава от силажа. За балансиране на протеина се използва карбамид (до 150 g дневно). При прираст над 1,1–1,2 kg дневно е желателно да се дават и естествени протеинови фуражи. Дажбите се балансират по отношение на минералните вещества и витамините.

Угодяването с **цвеклови резанки** се използва по-рядко. Количеството на резанките в структурата на дажбата на телетата до 300 kg обикновено е 50–55%, а на по-големите – 60–75%. В дажбите се включва и сено – 5–10%, слама – 7–10%, меласа – 4–15%, концентриран фураж – 10–20%.

Целодажбените смески могат да се използват през всички периоди, но обикновено се дават в заключителния. Изхранват се под формата на гранули или брикети. В зависимост от периода на угодяване в състава на гранулите се включва

слама – 25–40%, сенно брашно – 7–15%, концентриран фураж – 25–50%, меласа – 3–5%, карбамид – до 1%, минерални добавки – 2–3%. В брикетите тревното брашно се заменя с едро смяно сено.

Угояването със **смяно ливадно сено** е подходяща технология за планинските и полупланинските райони на страната, като в зависимост от времето за прибиране на сеното – начало на цъфтеж, пълен цъфтеж и след прецъфтяване, се добавя различно количество зърнен фураж. За балансиране на протеина се използва карбамид. Всички компоненти на дажбата се смесват и се дават като целодажбена смеска. Дажбата се използва за угояване на телета от 200 до 500 кг жива маса. Концентрираният фураж е със съдържание на енергия 1,43 КЕР и 100 г протеин в килограм. Дажбите са за получаване на среднодневен прираст 1,100 кг в периода на угояване.

Месодайното говедовъдство може да бъде рентабилно, само ако е базирано на пасищна основа. Най-целесъобразно е да се използват естествени пасища с висока продуктивност. Бедните пасища изискват подхранване на говедата, което веднага намалява рентабилността.

Живото тегло, при което се предават за клане младите говеда, е много важен от икономическа гледна точка въпрос, защото от това зависят приходите, които възвръщат разходите за кравите кърмачки и се получава печалбата за стопанина, който организира отглеждането на месодайни говеда. Величината на крайното живо тегло зависи най-много от живото тегло на майката и бащата на телето. Тъй като големината на кравите от месодайните породи варира между 500 и 700 кг, то и масата, до която се угояват младите говеда, варира между 450 кг и 600 кг, в зависимост от това към коя порода принадлежат. Това максимално живо тегло се достига обикновено на възраст около 16–18 месеца, ако угояването е интензивно, или на около 26–28 месеца, ако угояването става на пасище. Докато угояването на телетата от млечните породи протича през цялата година, то при месодайното говедовъдство отелването на кравите кърмачки става сезонно, от февруари до май. При такъв цикъл отбиването става през месеците септември-октомври, следователно угояването започва есента. В зависимост от това как се угояват младите говеда – интензивно или пасищно, гледането и храненето коренно се различават.

Пасищно или интензивно оборно угояване?

Изборът на начина на угояване на младите говеда зависи много от конкретните природни и икономически условия. За пасищното угояване са необходими достатъчно и по-качествени пасища – по-продуктивни, отколкото за кравите кърмачки. За интензивното угояване са необходими по-евтини концентрирани фуражи или повече висококачествени обемисти фуражи. Участието на

концентратите в дажбата на интензивно угодяваните млади говеда зависи от много фактори, но на първо място от цените на зърнените фуражи.

Историята на практикуваните системи за угодяване е минала през много и различни етапи. Така например, до началото на т.н. наречената „зелена революция“ в световното растениевъдство към 1960 г., когато са внедрени много нови сортове зърнени култури и нови технологии на отглеждането им, е господствало пасищното угодяване. Постепенно с нарастване на количеството на зърното на световните пазари, и падането на производствените му цени, угодяването на младите говеда започна да се интензифицира с помощта на по-високото участие на зърнените фуражи в дажбите на младите говеда. През 70-те и 80-те години на миналия век съществуваша специални международни програми за увеличение на зърното в дажбите на угодяваните млади говеда. Много научни изследвания бяха посветени на възможностите за пълната замяна на фуражите в дажбата на млади говеда с концентрати (фактически се стигаше до минимално участие обемисти фуражи) в дажбите на младите говеда. Практиката на угодяването не изоставаше от тази тенденция. Процесите на угодяване се интензифицираха до такава степен, че за периода на угодяване се достигаша средно дневни прирасти 1300–1400 г. Това позволи високото предкласично тегло да се достигне на 15–16 месеца. Силното съкращаване на срока за угодяване даде голямо икономическо предимство, в резултат на съкращаване на поддържащото хранене. В основата на тази практика стоят ниските цени на зърното. Включването на зърното като основа на дажбата за угодяваните млади говеда даде възможност да се опрости храненето, да се механизира подаването на дажбата и да се формират големи групи животни за групово отглеждане, било в постройки върху скаров под, било на открити площадки.

Въпреки широкото популяризиране на интензивното угодяването на млади говеда и фактическото му широко разпространение, трябва да се признае, че то не може да измести напълно пасищното угодяване. До днес успоредно с интензивното угодяване на основата на високо участие на зърно, голяма част от младите говеда в света се угодяват на пасища. Икономическите фактори, обуславящи предимствата на едно или другото угодяване, продължават да съществуват.

Настъпващата енергийна криза в резултат от страховете от изчерпването на земните запаси на нефт и газ, успоредно със заплахата от парниковия ефект от изхвърляните огромни количества въглероден двуокис при изгарянето на петрол и газ, породиха новата практика за производство на спирт (етанол) от зърно и биодизел от маслодайни семена. Инвестираха се огромни средства в мощности за новото производство на т.н. екологични горива. Като резултат на всичко това, към 2007 г. делът на зърното и маслодайните семена, използвани за горива, вече достигна критична стойност, която застраши сериозно световните стокови запаси

от зърно. Това, заедно с някои сътресения в производството в други части на света, породил страх от недостиг на зърно, който има за резултат небивалия скок в цените на зърнените и маслодайните култури. Скъпото зърно води до много по-широкото използване на пасищното уговяване на младите говеда.

Нуждите на уговяваните животни от хранителни вещества

Нуждата от енергия, която при животните се измерва с крѐмни единици (КЕ), е много добре проучена. Трудностите при дефинирането на тези нужди идват от обстоятелството, че при растежа величината на телесната маса се непрекъснато променя и освен това нуждите се променят и при различната степен на нарастване – дали животното расте с 500–600 грама средно дневно или пък с 1 килограм. В съвременната практика на хранене е възприето нуждите да се определят разделно за поддържане на живата маса и за растеж (за продукцията на прираст). Това разделяне има предимството, че по-добре става ясен произходът на разликите, получавани при различното хранене – обилното или оскѐдното. Най-често при разясняването на правилата за хранене се налага да се доказва защо растящите животни за уговяване е по-изгодно да се хранят по-обилно и защо стремежите за икономии, като снижение на нивото на хранене, се оказват на практика неизгодни.

В долната таблица са показани примерни данни за необходимата енергия, измерена в КЕ при различно живо тегло и при различно ниво на дневния прираст.

Живо тегло в килограми	Крѐмни единици дневно		Общо КЕ при 1 кг прираст	КЕ при 0,6 кг прираст	
	за поддържане	за 1 кг прираст		дневно за прираста	за 1 кг прираст
150 – 250	3,0	1,3	4,3	3,6	6,0
250 – 300	3,7	2,0	5,7	4,6	7,7
300 – 350	4,2	2,2	6,4	5,2	8,7
350 – 400	4,6	2,4	7,0	5,6	9,3
400 – 450	5,1	2,7	7,8	6,2	10,3
450 – 500	5,2	3,5	8,7	6,5	10,8
Средно	4,3	2,35	6,7	5,3	8,8

От данните в таблицата се вижда, че поддържащото хранене се увеличава с нарастване на живата маса от 3,0 на 5,2 крѐмни единици и независимо от това дали телето дава прираст или пък не нараства, то изразходва отбелязаните крѐмни единици. Ако не получи тази енергия, то ще трябва да разгради от телесната си маса, за да продължи да съществува. Фактите показват, че когато животното

получи по-малко енергия дневно, то адекватно намалява прираста, но общите разходи, приведени към 1,0 кг прираст при това положение нарастват (сравнете данните в колона 4 и колона 6). В случая при живо тегло от 150 до 250 кг за 1,0 кг прираст, когато животното расте с 1,0 кг прираст дневно, се полагат 4,3 крѐмни единици, а когато нараства с 0,6 кг дневно, за 1,0 кг се изразходват 6,0 крѐмни единици. Средно за периода на угодяване до 500 кг при среднодневен прираст 1,0 кг разходът за 1 кг прираст е 6,7 КЕ, а при среднодневен прираст от 0,6 кг разходът е 8,80 КЕ за всеки килограм прираст. Или разликата е 31% – приблизително с една трета повече. Това потвърждава правилото, че икономията на 1,4 КЕ дневно (вместо 6,7 КЕ – дневно 5,3 КЕ) води до преразход на 2,1 КЕ за всеки килограм прираст.

В тези разходи има и друга закономерност. При колкото по-високо живо тегло се получава прирастът, толкова по-високи са енергийните разходи, защото в отложената маса се съдържат повече мазнини, а мазнините изискват приблизително два пъти повече калории (енергия) отколкото за месото. Тази разлика при ниското живо тегло (до 350 – 400 кг) е минимална, но над това живо тегло разходите се повишават чувствително. Колкото по-високо става живото тегло над тази граница, толкова разходите за килограм прираст стават по-високи. Угоените до 550 кг живо тегло телета от черно-шарената порода съдържат в трупа си около 18% мазнини, а телетата от породата Лимузин не повече от 8%. Именно тук се забелязва сериозната разлика между млечните породи и специализираните породи за месо. При млечните породи нежеланото нарастване на разходите за килограм прираст (поради натрупване на повече мазнини) започва да се усеща още след 400 кг живо тегло, докато при месодайните породи нежеланото натрупване на мазнини започва над 500–600 кг, според величината на породата. Поради това разходите на КЕ при угодяването на месодайните млади говеда до високо живо тегло е по-нисък с 8–12%. Съвременната селекция на месодайните породи върви в това направление – да се понижават мазнините в трупа при угодяване до високо живо тегло, което води косвено до понижаване на КЕ за килограм прираст.

Крѐмните единици (КЕ) са обективна мярка за измерване на разходите при угодяването, но съвсем не са достатъчни, за да се определи какъв е най-изгодният икономически темп на нарастване на телетата. Разходът на КЕ при угодяване с 0,6 кг дневен прираст е по-висок с 2,1 КЕ за килограм прираст, или с 31%, но ако тези КЕ струват 50% по-малко (при паша), отколкото КЕ за получаването на средно дневно 1,0 кг прираст (при угодяване с високо участие на концентрирани фуражи), то крайният икономически резултат ще бъде в полза на пасищното угодяване. Крѐмните единици в случая са само помощна мярка, която помага за правилното организиране на храненето. Фуражите, които се използват, трябва да

се поемат възможно най-добре, за да доставят повече енергия. При изхранването на угодяваните млади говеда всичко трябва да бъде насочено към по-добро поемане на дажбата, продължителност на паша, качество на предлаганите фуражи и като краен резултат – приемане на повече хранителни вещества.

Основната част от състава на прираста са белтъчините, те трябва да се доставят ежедневно с дажбата. Колкото и енергия от други източници да има в дажбата, ако няма белтъчини, прираст няма да се получи. За да се гарантира желаният прираст – между 0,6 кг и 1,0 кг, в дажбата трябва да се съдържат следните количества суров протеин (СП) в проценти към сухото вещество (СВ):

- при живо тегло 200 кг съответно 13% и 16% според нивото на прираста;
- при живо тегло 300 кг – 12% и 13%;
- при живо тегло 400 кг – 11% и 12%;
- при живо тегло 500 кг при месодайните породи 11% и 12%, а при млечните породи 10% и 11%.

Тези данни показват, че угодяването на младите говеда върху пасища с млада трева, преди изкласяването, когато суровият протеин (СП) е най-често 14–15%, не създава проблеми за балансирането на белтъчините. По-късно, когато тревата изкласи и СП падне до 12–13%, проблеми за белтъчините пак не съществуват. Но при прецъфтяването на тревите, когато СП падне до 10–11%, проблеми възникват за младите животни до 400 кг. Недостигът на суров протеин обаче може да се набавя на пасището с небелтъчен азот – карбамид.

При интензивното угодяване, където нуждите от СП са по-високи поради по-високия прираст, почти винаги се налага в дажбата да се използват белтъчни добавки.

Нуждите от минерални вещества в дажбата за угодяване се покриват, ако са в следните норми като процент от сухото вещество на дажбата:

- калций – 0,6%
- фосфор – 0,45%
- натриеви хлорид (готварска сол) – 0,5%

Организация на пасищното угодяване

Основни изисквания при пасищното угодяване

Първото основно правило при пасищното угодяване е младите животни да бъдат подготвени за пасищно хранене. Това означава, че търбухът им трябва да бъде приспособен към дажба с високо ниво на влакнини, (високо участие на обемисти фуражи), в случая – трева. Микрофлората в търбуха, която смила целулозата, се развива само при наличие на целулозни фуражи в дажбата. Ако животното е хранено с дажба, която съдържа много концентрати, и премине на дажба, богата на целулоза (обемисти фуражи), неговият търбух първоначално не може да смила пълноценно целулозата, следователно не може да оползотворява добре дажбата. Пълното приспособяване към новата дажба с много влакнини става за 20–30 дни. Ето защо, ако младите говеда през зимата са хранени с дажба, съдържаща много концентрати, когато се изкараме на паша, те преживяват силен стрес, прирастът им спада и фермерът губи от най-хубавата паша, вместо да печели от нея. По тази причина младите говеда, предназначени за пасищно угодяване през пролетта, през зимата се държат на ниско концентратна дажба. Най-добре е, ако дажбата бъде изцяло от обемисти фуражи. По този начин прирастът, на който може да се разчита през зимния подготвителен период, е около 500–700 грама според качеството на използвания груб фураж.

Второ важно правило при пасищното угодяване е да се подготви такова пасище, което да позволява без добавката на концентрати да се получава минимум 600 г дневен прираст. Когато качеството на тревата е по-ниско и не може да гарантира 600 г дневен прираст, се налага да се включват концентрати, което не само силно затруднява технологията, но и пречи за пълното оползотворяване на пашата, защото колкото повече концентрати се включат в дажбата, толкова по-малко трева поемат животните. Винаги, когато тревата осигурява 600 г прираст, е за предпочитане да не се дават концентрати, въпреки по-ниския прираст. От това правило следват и задачите за осигуряването на възможно по-дългия престой на телетата на пасището през денонощието. Това става възможно само ако угодяването се организира в заградени пасища, на които телетата остават денонощно. Най-добри резултати се получават върху по-малки парцели, така че редуването да става по-често, преди тревата да е загрубяла. Най-добри резултати се получават при т.нар. порционна паша, която при умело прилагане може да осигури прираст, по-висок от 600 г – до 700 г, дори 800 г.

Третото правило е групите да бъдат формирани по пол и близка възраст и веднъж установени, да не се променят през целия сезон.

Схеми за тегловно развитие на угодяваните на паша млади говеда

Като пример за динамиката в нарастването при пасищното угодяване тук ще се вземат телета от породата Херефорд. Средното им тегло на 200 дни при

отбиването в началото на октомври е около 160 кг (155–170 кг). За да се подготвят за пасищното угодяване през пролетта, телетата трябва да се хранят така, че да се реализира 600 г среднодневен прираст до 15 април, когато започва пашата. Това означава, че за 180 дни те ще дадат 108 кг прираст и ще достигнат 265–270 кг на 12–13 месечна възраст. Изкарани на паша върху добро пасище, те ще реализират също 600 г средно дневен прираст и към началото на октомври ще достигнат 370–380 кг на 18–19 месечна възраст. Ако цената на зърнато позволява, т.е. ако е икономически изгодно, ще е по-добре пасищното угодяване да приключи с два месеца заключително интензивно угодяване, при което се получават до 1200 г среднодневен прираст и се реализират допълнително 70 кг, с които животните стават 440–450 кг на 20–21 месечна възраст. Ако зърното е скъпо и не може да се приложи интензивно угодяване, а не искаме да губим от капацитета на животните, тогава младите говеда с 370–380 кг живо тегло може да се приберат отново в зимната база и да се продължи отглеждането с умерено хранене с обемисти фуражи и дневен прираст 600 г. По този начин през пролетта, когато станат на 24 месеца, те ще са вече 480 кг. Изкарани отново на паша, когато тревата е най-добра, те дават за 100 дни още 70–80 кг и на 27–28 месеца достигат 550–560 кг. Това високо живо тегло се получава само с паша и качествено сено, затова притежава високи вкусови качества, особено подходящи и за специални колбаси.

Дажбите не трябва да се променят рязко. При преминаване от лятна към зимна и най-вече от зимна към лятна през първите 2–3 седмици трябва да са прилага смесен тип на хранене. Не е желателно да се изключва рязко кърмното цвекло, царевичният силаж и доброкачественото сено.

При среднодневен прираст от 700 г живото тегло на 18 месеца достига 395–400 кг, а при 800 г прираст – 430–440 кг. Ако се приложи заключително 60-дневно интензивно угодяване, животните ще достигнат 470 съответно 500 кг живо тегло на 20–21 месеца. Световната практика показва, че при изкуствени пасища и добра организация на пашата това е възможно. Тези цифри се отнасят за породи като Херефорд с 550 кг живо тегло на кравите. При породи като Лимузини, кравите на които достигат 650–700 кг, то и цифрите в схемата съответно се коригират към по-високото живо тегло.

Площадки за подготвителното предпасищно угодяване

В нашата страна климатичните условия позволяват отбитите телета да преминат подготовката за пасищно угодяване върху открити площадки с ветрозащитни стени и могили от слама за лежане. Едно подобрение при по-високи терени с пониски температури и повече ветрове е устройването на тристранен навес с двор. За поднасяне на дажбата се устройва до една от външните огради пътека-ясла.

Водопоят се организира в корито с постоянно течаща пода, което трябва да има устройство за подгряване – за да не замръзва водата през зимата.

Пасищното угодяване е по-подходящо за фермерите, отглеждащи кравите кърмачки, или пък за други фермери, притежатели на по-качествени пасища, но размерите на тези стопанства са „фермерски“, т.е. основната работна сила е на стопанина, докато при интензивното угодяване са възможни много по-големи концентрации на животни – това досега е показала международната практика.

Дажби за предпасищното угодяване

Тук ще се посочат точни количества на нужните фуражи, които са изчислени според съществуващите норми за състава и поемането на храните, съобразно очаквания прираст. Дажбата е балансирана (по сухо вещество, крѐмни единици, суров протеин, калций, фосфор и витамини). Трябва обаче дебело да се подчертае, че както през подготвителния период, така и на пасището храненето става на воля. Колкото повече фуражи приеме животното, толкова по-висок прираст ще се получи. Задачата е от всеки фураж да се получи максимално възможния прираст.

Варианти на дажби за 160–265 кг живо тегло, зимен период:

➤ Дажба от ливадно сено, прибрано в началото на изкласяването:

1. Сено, средно за периода по 6,0 кг – в началото 5,0 кг, в края 7,0 кг

➤ Дажба от ливадно сено, прибрано в началото на цѐфтежа:

1. Сено, средно за периода по 5,5 кг – в началото 4,5 кг, в края 6,5 кг

2. Зърнен фураж през целия период по 0,5 кг

➤ Дажба от ливадно сено, прибрано след цѐфтежа:

1. Сено, средно за периода по 5,0 кг – в началото 4,0 кг, в края 6,0 кг

2. Зърнен фураж през целия период по 1,0 кг

3. Карбамид през целия период по 60 грама

➤ Дажба от сенаж, от трева, прибрана в началото на изкласяването:

1. Сенаж, средно за периода 11,5 кг – в началото 9,0 кг, в края 13,0 кг

➤ Дажба от сенаж, от трева, прибрана в пълен цѐфтеж:

1. Сенаж, средно за периода по 10,0 кг – в началото 8,0 кг, в края 12,0 кг

2. Зърнен фураж през целия период по 0,8 кг.

Това, което трябва да се подчертае за предложените варианти на дажби, е, че те са балансирани, т.е. съдържат необходимата енергия, белтъчини, минерални вещества и витамини и не се нуждаят от никакви други добавки. Тъй като при съставянето на дажбите е съобразено изискването за максимална консумация, според качеството на използвания фураж е налице разлика в приемането. Колкото по-рано е прибрана тревата, толкова консумацията е по-висока и нуждата от добавка на зърнен фураж е по-малка. При фазата „начало на изкласяване“ дори дажбите не се нуждаят от зърнен фураж, тъй като приетото чрез сеното или сенажа напълно покрива нуждите за 600 г прираст. От показаното следва да се направи изводът, че само сеното и сенажът, прибрани в началото на изкласяването на тревата, удовлетворяват изискването угодяването да се осъществи без използването на зърнен фураж. Това важи и за пасищната трева през летния период – колкото по-млада е тя, толкова по-високи са хранителните качества на сухото вещество (СВ).

Дажба за пасищния период при живо тегло 265–375 кг

През първата половина на пасищния период тревата трябва да осигури около 6,25 кг СВ, 5,25 КЕ и 700 г суров протеин (СП). Според фазата на вегетация на използваната трева това изискване се задоволява по следния начин:

При трева в началото на израстването, преди изкласяването животните приемат около 35 кг трева със СВ 18%. Това количество напълно покрива всички нужди и не се налага използването на добавки.

При трева в началото на цъфтежа животните приемат 30 кг трева със СВ 22%, при което се налага да се добавят 0,5 кг зърнен фураж и 20 грама карбамид, за да бъде балансирана дажбата.

При трева след прецъфтяването животните приемат 25 кг трева с 25% СВ, при което се налага да се добавят 1,0 кг зърнен фураж и 50 г карбамид, за да се балансира дажбата.

През втората половина на пасищния сезон, когато животните са вече около 300 кг, пашата трябва да осигури 7,5 кг СВ с 6,4 КЕ и 800 г СП. Според фазата, в която се намира тревата, нуждите се задоволяват, както следва:

При трева в началото на израстването, преди изкласяването животните приемат 43–45 кг трева със СВ 18%. Това количество напълно покрива нуждите и не се налага използването на добавки.

При трева в началото на цъфтежа животните приемат 35 кг трева със СВ 22%, налага се да се добавят 0,7 кг зърнен фураж и 30 грама карбамид, за да бъде балансирана дажбата.

При трева след прецъфтяването животните приемат 30 кг трева с 25% СВ, което налага да се добавят 1,0 кг зърнен фураж и 70 г карбамид, за да се балансира дажбата.

Както е видно, много малко са месеците, през които угодяването може да протече без добавката на концентрати.

Дажби за заключителното угодяване

Ако цените на зърното позволяват, се прага следният вариант:

Заключителното угодяване на телетата, прекарвали на паша през цялото лято, става на зимните площадки, като най-добре е да се прилагат целодажбени смески от смяно сено и концентрати. Според качеството на използваното сено дажбата има следния вид:

Първи вариант:

1. Сено в началото на цъфтежа – 6,0 кг,
2. Зърнен фураж – 4,0 кг,
3. Карбамид – 60 г,
4. Креда – 20 г.

Втори вариант:

1. Сено, прибрано след прецъфтяването – 5.0 кг,
2. Зърнен фураж – 5,0 кг,
3. Карбамид – 120 г,
4. Креда – 50 г.

Дажби за втория зимен период:

При ливадно сено, прибрано в началото на изкласяването, дажбата се състои от 10,5 кг сено и всички показатели са покрити, няма нужда от добавки.

При ливадно сено, прибрано в началото на цъфтежа, дажбата се състои от 10,0 кг сено и 0,5 кг зърнен фураж. Няма нужда от други добавки.

При ливадно сено, прибрано след цъфтежа, дажбата се състои от 9,0 кг сено и 1,5 кг зърнен фураж, допълнен с 50 грама карбамид.

Тук е видна подчертаната вече тенденция за предимството от по-ранното прибиране на сеното. През всички периоди сеното се изхранва цяло, без да се смила, така както това се препоръчва и при заключителното угодяване.

Организация на интензивното угодяване

Интензивното угодяване изисква телетата да се хранят изключително с фуражи, които в единица обем съдържат голямо количество хранителни вещества и са богати с протеин, мазнини, минерални вещества и витамини.

Младите животни растат по-бързо и дават икономически по-ефективна продукция. Те изразходват по-малко храна за получаване на 1 кг прираст. По-доброто отплащане при тях се дължи на това, че за единица жива маса те изяждат повече храна и съответно дават по-голям прираст. При еднакви условия животните от породите за месо дават много по-добри резултати при угодяване в сравнение с животните от породите за комбинирано използване и за мляко. Тези животни дават по-висок и по-евтин прираст, месото при тях е много по-доброкачествено, отколкото при животните от комбинираните и млечните породи.

Ефектът от угодяването и тук зависи до голяма степен от пола на животните. Женските телета дават по-нисък прираст, но са по-скорозрели и се угодяват по-бързо. Единица продукция при тях се получава от повече фуражи поради отсложаването на повече тлъстини. Появата на еструс (разгонване) влошава резултатите от угодяването. Някои автори препоръчват кастрирането на юниците, но това е икономически неоправдано. Заплождането преди заколването, използвано в практиката, дава добри икономически резултати. Мъжките телета при угодяване дават значително по-добри резултати, растат по-интензивно и имат по-висок прираст в сравнение с женските. Те оползотворяват храната по-ефективно и качеството на месото им е по-добро.

Угодяването трябва да се проведе в колкото може по-къс период, като най-икономично изразходване на фуража за получаване на 1 кг прираст. Продължителността на угодяването при младите животни е от 7 до 9 месеца. Този срок трябва да се спазва, тъй като всяко отклонение от него се отразява неблагоприятно върху продукцията и особено върху разхода на фураж за единица продукция. В началото на угоителния период животните натрупват изключително месо и по-малко мазнини, а в края на угодяването – главно мазнини. Продължителността на периода на угодяване зависи от равнището на храненето – колкото по-добре се хранят животните, толкова по-ефективна ще е получената продукция.

Интензивното угодяване на отбитите от майките кърмачки телета се предприема при наличието на определени условия. Наличието на качествени обемисти фуражи и достатъчно количество зърнени фуражи на достъпни цени. Тъй като и

двете групи фуражи като правило не се намират в районите, където се намират пасищата, подходящи за крави кърмачки (планински и полупланински), то организирането на такава практика предполага преместването на телета или събирането им от много ферми на една място. Или в този случай става въпрос за тясна специализация и създаване на едри угоителни предприятия. Не е изключено обаче създаването и на типични фермерски стопанства с 200–400 закупени животни. Възможно е и създаването на смесени ферми за майки кърмачки и интензивно угояване на телетата в райони за интензивно производство на царевично зърно. Тук шаблон няма, вариантите и решенията са много.

Основни правила при избора на фуражи за интензивно угояване

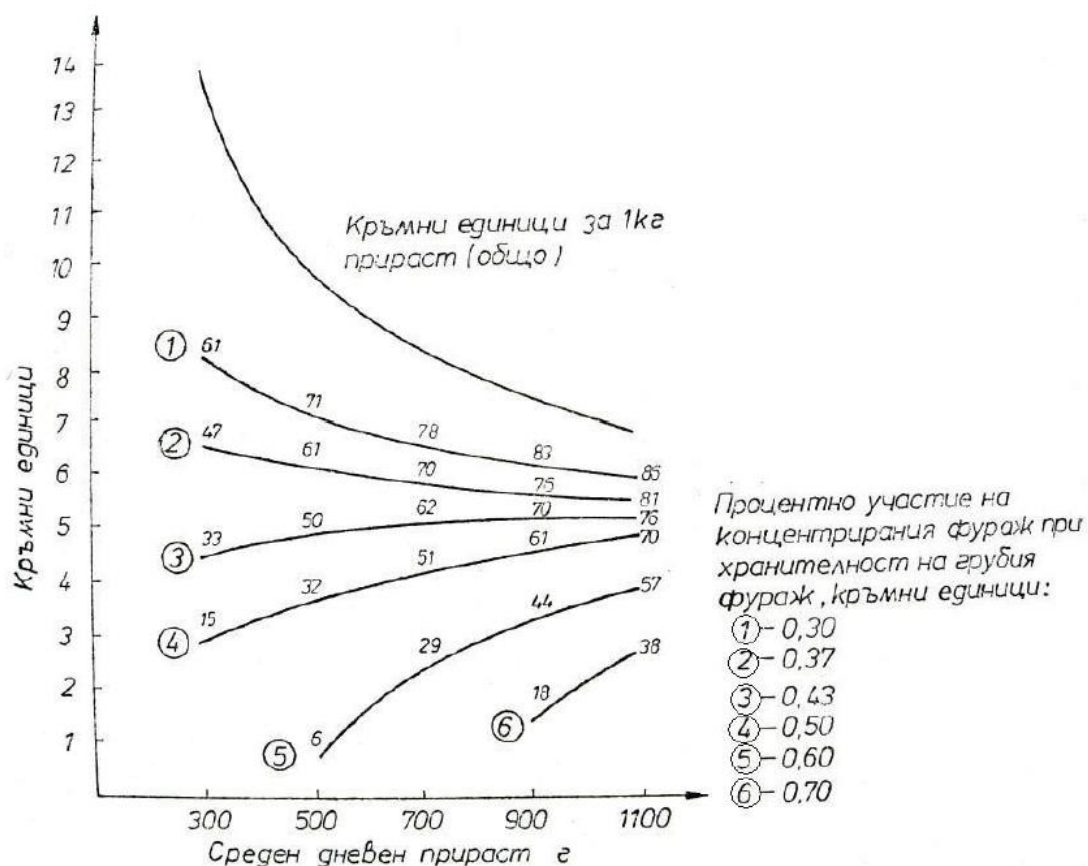
Първо правило – да се търси максималният прираст. Колкото по-висок е среднодневният прираст, толкова разходите на кърмни единици за килограм прираст, а и другите разходи, са по-малки. Това правило е особено важно при този начин на угояване, защото всички фуражи, които участват в дажбата на телетата, се добиват след обработка на земеделски площи (дали качествени обемисти фуражи или зърно, или пък индустриални фуражни отпадъци), при които се изразходват повече средства или усилия. Това угояване се предпочита пред пасищното само ако предлага по-евтин прираст.

Второ правило – минимален разход на концентрати за килограм прираст се постига при максималния възможен прираст от фуражите, а това става при използването на най-качествени обемисти фуражи, съчетани с концентрати в икономически изгодното съотношение. Храненето на телетата за угояване с гранулирани пълнодажбени смески дава възможност да се механизират и дори напълно да се автоматизират процесите на храненето и отглеждането. При храненето се използват и различни азотсъдържащи вещества – карбамид, карбазин, карбамидфосфат и др. Дозата на карбамида в целодажбените концентратни гранулирани смески за телета за угояване достига 2% от сухото вещество да дажбата.

При използването на нискокачествени груби фуражи (с хранителност, по-ниска от 0,4 КЕ в килограм сухо вещество) най-изгодно е само максималното количество концентрати. Това е илюстрирано на долната диаграма, която е разработена от проф. Дарджонов след обобщение на негови опити и опити на негови колеги.

Най-горната наклонена крива на показаната по-долу диаграма изразява разхода на кърмни единици (КЕ) за килограм прираст – при 300 г дневен прираст, разходът е 13,5 КЕ/кг, при 700 г прираст разходът е 8,6 КЕ/кг, а при 1100 г прираст разходът е съответно 6,8 КЕ/кг. Кривите надолу, отбелязани с цифри от 1 до 6 в кръгче, изразяват динамиката на участието на концентрираните фуражи, изразени

в крѣмните единици за килограм прираст според качеството на грубите фуражи. Пространствата под тези 6 криви до абсцисата изразяват обема на тези разходи за частта на концентрираните фуражи, а над нея, до кривата с общите разходи в КЕ, изразява частта КЕ от грубите фуражи.

Както се вижда от кривата, отбелязана с „1“, което съответства на хранителност на 0,3 КЕ/кг СВ (което отговаря на ечемична или овесена слама), когато зърното участва с 61%, разходът на зърно в КЕ/прираст е 8,3, а при 85% участие на зърно разходът е 5,8. Следователно по-изгодно е максималното участие. Същата е закономерността и при следващата крива, отбелязана с „2“, или 0,37 КЕ/кг СВ, което отговаря на пшеничена слама, обработена с амоняк. Закономерността променя посоката си след кривата, отбелязана с „3“, което отговаря 0,43 КЕ/кг СВ, или на сух царевичак. В този случай нарастването на концентратите от 33% на 76% повишава прираста от 300 г на 1100 г, като участието на концентратите в КЕ/кг прираст вече се увеличава от 4,5 на 5,4. Тъй като разходът на КЕ/кг прираст се намалява значително, и то от по-стойностни груби фуражи, които са по-скъпи отколкото сламата, то крайният разход на средства обикновено е пак в полза на

по-високото участие на зърно. Тази закономерност продължава и при кривите отбелязани с „4“, „5“ и „6“, които отговарят на ливадно сено, прибрано след цъфтеж, в пълен цъфтеж и начало на цъфтеж. Това означава, че когато крмните единици в кг СВ са над 0,43, разходите на зърно следва да се оценяват според това колко е фактическият разход в лева за кг прираст. Винаги трябва да се търси балансът между общия разход на КЕ и общия паричен разход. Очевидното впечатление от графиката е, че с повишаване на качеството на грубите фуражи пространството под кривата линия на съответния груб фураж до абсцисата, изразяващо участието на концентратите, намалява до 1100 г прираст, когато участва обемист фураж с качество над 0,8 КЕ/СВ.

Графиката показва още колко зърно (съответно концентрати в % от сухото вещество) следва да се използват, за да се получи желаният прираст (виж малките цифри над съответната крива). От графиката е видно, че когато се използва сено, прибрано в началото на цъфтеж, само с 38% зърно може да се получи 1100 г среднодневен прираст. А това, което не е посочено в диаграмата, но може да се екстраполира от данните, е, че ако се използва сено, прибрано в началото на изкласяването с 0,75 КЕ/кг СВ, или от изкуствени ливади, също прибрано преди изкласяването с 0,81 КЕ/кг СВ, може да се получи килограм прираст при минимално количество на зърно (до 10%) или дори без използването на зърно. Всичко зависи от качеството на използваните обемисти фуражи – когато хранителността им е по-висока от 0,50 КЕ/кг СВ, такива фуражи не е редно да се наричат вече груби фуражи, а обемисти.

Примерите от диаграмата водят до формулирането на третото правило – при интензивното угодяване на младите говеда фуражното производство трябва да се организира така, че тревните фуражи да се прибират навреме. Необходимо е решително скъсване със старите практики сеното да се прибира, когато прецъфтят тревите.

Балансирани дажби за интензивно угодяване

Балансирани дажби на основата на царевичен силаж

Интензивното угодяването на основата на царевичен силаж в равнините засега се очертава като най-перспективно, главно по икономически съображения. За отглеждането и прибирането на царевичата за зърно съществува съвременна техника и ако реколтирането завърши със силажиране, тогава себестойността на една крмна единица е най-ниска и добивът на хранителни вещества от единица площ е най-висок. Това е така, защото при съвременното силажиране не се губи нищо. Оползотворяват се за фураж както зърното, така и стеблата. При отглеждането на царевичата за зърно добивът на зърно и стебла в сухо вещество е около 50:50 в осъчна зрелост. Ако приемем, че 1 кг СВ в зърното е 1,3 КЕ, а в

СВ на стeблата е 0,65 КЕ, тогава общият добив на крѣмни единици от един декар (при добив на зърно 600 кг, което е средният добив в добри години), тогава достига 1170 КЕ. При поливни условия добивът на КЕ от декар достига почти 2000 КЕ. Няма друга култура с толкова високи продуктивни възможности за производство на фураж при нашите природни условия.

При съвременното производство на царевичен силаж царевичата се отглежда като културата за зърно (целта и тук е максималният добив на зърно) и прибирането става задължително в фазата восъчна зрелост, когато са натрупани до 97% от съставките на зърното и стѣблата са все още зелени, с 0,65 КЕ в сухото вещество. Средно съдържание на сухото вещество тогава в цялата маса е 35%. При тази фаза прибраната за силаж царевича дава най-висок общият добив на КЕ. Старите представи за царевичен силаж, отглеждан в гъст посев, за да има повече зелена маса, трябва да отстъпят на съвременните практики, защото при по-гъст посев се натрупва по-малко зърно и ако се прибере реколтата в по-ранна фаза (например млечно-восъчна зрелост, както беше популярно у нас), загубите на хранителни вещества (КЕ) достигат 25%. Дори специално за угодяването на млади говеда се практикува прибирането и в по-късна от восъчна зрелост фаза, когато СВ достигне 40–45%. Тогава поемането на силажа от младите говеда е най-високо и прирастът е най-висок. Най-важното необходимо условие в този случай е надребняването на силажа да става със съвременни силажокомбайни, които режат частиците на 8 милиметра и почти не оставят цели зърна. Тогава от силажа не остават никакви остатъци при поемането му от животните и ефектът е най-добър. В долната таблица са посочени количествата фуражи, необходими за целия период на угодяването при използването на карбамид като източник на протеин.

Живо тегло в кг	Силаж с 35% СВ, кг	Добавка на зърно, кг	Карбамид, грама	Креда, грама	Общо СВ дневно на кг
200 – 300	16,0	0,4	100	30	6,07
300 – 400	21,0	0,5	120	40	7,94
400 – 500	25,0	0,6	140	50	9,50
Общо:	5650	137	33,0 кг	11,0 кг	2148

Дневни дажби от царевичен силаж и добавката на карбамид (по Дарджонов)

Тази дажба осигурява по 1100 г средно дневен прираст, или достигането на 500 кг живо тегло е за 275 дена. Въпреки че в сегашната ситуация на скъпи белтъчни фуражи е по-изгодно младите говеда да се угодяват при балансирането на протеина

с карбамид, в долната таблица са посочени дажби с използването на слънчогледов експелер със средно качество – 27% суров протеин.

Живо тегло в кг	Силаж с 35% СВ, кг	Добавка на експелер, кг	Креда, грама	Общо СВ дневно на кг
200 – 300	14,0	1,2	30	6,00
300 – 400	18,0	1,6	40	7,07
400 – 500	21,0	2,0	40	9,10
Общо:	4830	140	9,1 кг	2040

Дажби от царевичен силаж и добавка на експелер (по Дарджонов)

Прирастите при този вариант на угодяване напълно съвпадат с прирастите от предишния вариант и ще трябва да се предпочитат само по икономически съображения, съобразно движението на цените на шровете и карбамида.

В таблицата на следващата страница са посочени резултатите от угодяването на млади говеда от 200 до 540 кг живо тегло при използване на царевичен силаж, прибран с различно сухо вещество, и при използването като протеинова добавка на карбамид или амоняк, с които се обработва царевичният силаж. Това е вариант за снижаване на разходите за протеиновия източник. Опитът е от изследвания на канадски учени и обхваща периода от 200 до 540 кг живо тегло. Той показва колко е голямо влиянието на балансирането на дажбата по протеин. При силаж, прибран при 28% СВ, без добавки, силажът се приема по 7,9 кг, при използването на протеинови добавки съответно 8,43 и 8,71 кг, а прирастът е съответно 920 г срещу 1220 и 1310 г. Разходът на СВ е по-висок – 8,54 кг срещу 7,01 и 6,60 кг. Ефектът от добавката на амоняк е по-добър отколкото на карбамида. Тези закономерности важат по същия начин и при силажа с 40% СВ. По-високият ефект от добавката на амоняк се обяснява с обстоятелството, че при добавянето му в силажа той съдейства за разграждането на целулозата и повишаването на хранителността на силажа, откъдето идва и по-доброто му приемане и по-високият прираст. Този пример показва, че обработката на силажа с амоняк трябва да намери приложение при угодяването на младите говеда, особено в по-крупните угоителни стопанства. Добавката на карбамид е по 1,42% към сухото вещество, а на амоняка по 1,0%.

Показатели в кг	Царевичен силаж със сухо вещество:					
	28%			40%		
	без добавки	с карбамид	с амоняк	без добавки	с карбамид	с амоняк
Прието сухо вещество дневно	7,90	8,43	8,71	7,97	8,18	9,33
Среден дневен прираст, кг	0,920	1,220	1,310	1,040	1,240	1,350
Сухо вещество за 1 кг прираст	8,54	7,01	6,66	7,70	7,00	7,21

Угояване на млади говеда с различен силаж и различни добавки

Балансирани дажби на основата на смляно ливадно сено

Въпреки че угояването с царевичен силаж има основно място в равнините, то интензивното угояване в планинските и полупланинските райони е на основата на ливадно сено и концентрати, тъй като в тези райони най-голям фуражен ресурс представлява сеното. В следващата таблица са дадени дневни дажби и сумарните количества на сено и концентриран фураж, необходими за угояването на едно животно от 200 до 500 кг. Посочени са три примера с ливадно сено, прибрано в три различни фази на вегетация – в началото на цъфтежа (кърмни единици за растеж (КЕР) 0,68 и суров протеин (СП) 102 г), в пълен цъфтеж (КЕР 0,63, СП 94 г) и във фазата след прецъфтяването на тревите (КЕР 0,59, СП 81 г).

Фази на прибиране на сеното	Сено, кг	Зърнен фураж, кг	Карбамид, грама	Креда, грама
1. Начало на цъфтежа, дневно	7,0	2,4	50	0
Общо за периода от 273 дни	1910	655	13,6	0
2. В пълен цъфтеж, дневно	6,5	3,0	80	0
Общо за периода от 273 дни	1775	820	21,8	0
3. След прецъфтяване, дневно	5,5	3,5	120	30,0
Общо за периода от 273 дни	1502	956	32,8 кг	8,2 кг

			Експелер	
4. След прецъфтяване, дневно	5,5	1,5	2,0	10
Общо за периода от 273 дни	1502	365	546	3,0 кг

Дажби на основата ливадно сено с различно качество

Този пример е илюстрация на резултатите от различните практики на прибиране на сеното. За съжаление, поради преобладаващата практика у нас ливадното сено да се прибира основно след прецъфтяването на тревите, трябва да се използват много повече концентрирани фуражи при уговяването.

Зърненият фураж е предвиден като смес от равни части царевица, ечемик и пшеница и съдържа 1,43 КЕР и 100 г СП, слънчогледовият експелер съдържа 1,14 КЕР и 270 г СП.

Дажбите за уговяване на младите говеда дават много по-добър резултат, когато сеното е смляно на чукова дробилка с отвори на ситото 20 милиметра. По-ситното смилане не дава по-добър ефект, но повишава енергийните разходи и затова не е нужно да се прилага. Посочените дажби са балансирани за 1100 г среднодневен прираст и са валидни за живо тегло 350 кг (средното между 200 и 500 кг). Периодът на уговяване продължава 273 дни.

Най-долните два реда от таблицата са пример за балансиране на дажбата със сено, прибрано след прецъфтяването, балансирана вместо с карбамид, със слънчогледов експелер. Използването на двата вида добавки се предпочита според цената на единия или другия компонент.

Дневната дажба се приготвя като целодажбена смеска, всички съставки се смесват и дажбата се поднася на животните на воля. Отбелязаните количества са определени в резултат от анализирани много опити и изведените формули за консумация. Те само приблизително определят разходите на фураж, но при храненето не се допуска ограничение, тъй като целта е достигането на максимална консумация, която ще гарантира и максималния прираст.

При всички предложени дажби за интензивно уговяване е задължително да се осигури средно по 20 г сол дневно или по 5,5 кг за едно животно за целия срок на уговяване. Солта се дава като брикети за близане или се смесва с целодажбената смеска, когато е ситна.

Какво губим при късното прибиране на сеното?

Както беше споменато, прибирането на сеното у нас става основно в най-късната фаза на развитие, което води до големи загуби на продукцията. Колко са тези загуби, е видно от долната таблица.

Фази на прибиране на сеното	Начало на цъфтеж	Пълен цъфтеж	След прецъфтяване
Добив на сухо вещество	100	110	114
Добив на КЕР	100	93	87
Консумирано дневно	100	96	91
Получена продукция	100	93	80

Промени на продуктивния ефект при сеното в проценти (по Дарджонов)

Анализът на данните показва, че основната причина да се закъснява при прибирането на сеното е очакването да се получи по-висок добив съответно с 10 и с 14% (първия ред от таблицата) не се оправдава, тъй като настъпва влошаване на хранителните качества, измерени с кръмни единици за растеж (КЕР) съответно със 7% и с 13%. Като се вземе предвид и по-ниската консумация на по-късно прибраното сено, съответно с 4 и 9%, се получава значително по-нисък краен резултат като продукция. От сеното, прибрано в пълен цъфтеж, продукцията е със 7% по-малко, отколкото от сеното, прибрано в началото на цъфтеж, а от сеното, прибрано след прецъфтяването, се получава с 20% по-малко продукция, в случая килограми прираст. Видимо с по-късното прибиране на сеното се получават с 14% повече като килограми фураж, но фактически се получава 20% по-малко прираст. И това е така само ако сеното бъде прибрано веднага след прецъфтяването на тревите, но ако бъде прибрано много по-късно, както се случва често пъти, тогава продукцията – това, за което организираме производството, може да падне до 50%, защото фактически сеното придобива хранителните качества на сламата.

Това е особено важно да се подчертае сега, когато цените на зърното скочиха, защото резултатът от по-късното прибиране на сеното води до повишаване на участието на концентратите в дажбата на угодяваните телета, ако се цели да се поддържа по-висок прираст. Тези факти следва да бъдат ръководни при организирането на производството на фураж.

Заболявания, свързани с технологията на отглеждане на говедата за угояване

Една група заболявания, характерни за животните за угояване, са така наречените индигестии на предстомашията – болести на предстомашията на преживните животни, при които настъпват смущения в двигателната, микробиологичната и химичната функция, както и тези, които причиняват органични изменения в стените им.

Атония на търбуха. Отслабване и намаляване броя на търбуховите контракции. Когато те са отслабени незначително или честотата им се движи в долните граници на нормата, се говори за хипотония. Най-честата причина за атонията на търбуха е трудно смилаемият и грубият фураж. Едностранчивото хранене с концентрирани фуражи без добавка на достатъчно груб фураж играе съществена роля при атонията. Тези фуражи дразнят слабо механорецепторите в предстомашията, двигателната дейност на търбуха отслабва и честотата на контракциите намалява. Вторично атонията може да се наблюдава при отравяния, заразни, паразитни и недоимъчни заболявания. Апетитът е намален, животното не преживя редовно. Контракциите на търбуха са отслабени и лениви. Пулсът, температурата и дихателните движения са в норма.

При острата атония на търбуха прогнозата е благоприятна и за 3–4 дни животното оздравява. Ако не се вземат мерки, болестта може да премине в хронична форма, животното започва да слабее, развива се анемия.

Ацидоза на търбуха. Най-честата причина е храненето на преживните животни с фуражи, богати на лесно усвоими въглехидрати, или едностранчиво хранене с концентрирани дажби. Усилената ферментация в търбуха при приемане на големи количества храни, богати на въглехидрати, води до образуване на големи количества летливи мастни киселини, които не могат да бъдат напълно неутрализирани от слюнката и буферните свойства на търбуховото съдържание. Повишената киселинност води до повишаване на осмотичното налягане в търбуха и вследствие на това до преминаване на големи количества течности от кръвта в предстомашията. Тъканите на тялото обедняват на течности, кръвта се сгъстява и настъпилата дехидратация става причина за тежки смущения в обмяната на веществата. Апетитът изчезва, конюнктивите са зачервени и животното е нестабилно при движение. Движенията на търбуха са много забавени, слаби и аритмични. Изпражненията на животното са винаги меки, а около него се усеща кисела миризма.

При поставена навреме диагноза и липса на усложнения животното оздравява за 7–10 дни.

Алкалоза на търбуха. Заболяване на предстомашията, при което настъпва повишаване рН на търбуховото съдържание, съпроводено с отслабване и забавяне на контракциите на търбуха. Алкалозата, в сравнение с ацидозата, се среща по-рядко. Едностранчивото хранене на животните с кюспета и недостатъчното количество груб фураж води до промяна в микробиологичните и химичните процеси в търбуха и резорбцията на токсични вещества. Апетитът е променлив, а преживянето е нередовно. Носното огледало и лигавицата на устата са сухи. Движенията на търбуха са отслабени и забавени.

Необходимо е да се регулира храненето, като се намалява количеството на белтъчните храни и се прилагат средства за нормализиране на рН на търбуховото съдържание.

Остро подуване на търбуха (тимпанит). Тимпанитът е бързо изпълване на търбуха с газове, вследствие на което целия корем се подува силно. Получава се при рязко преминаване от зимно хранене към паша с лесно ферментиращи фуражи. Натрупването на голямо количество газове причинява силно разтягане на търбуховата стена, забавя и дори прекратява движенията на търбуха. Търбухът със силно увеличения си обем оказва натиск върху коремните органи, най-вече върху диафрагмата, което довежда до затрудняване на дишането и кръвообращението. Движенията на търбуха в началото са ускорени, перисталтиката на червата е усилена и дефекацията е учестена. С напредване на процеса контракциите на търбуха отслабват и постепенно настъпва пълна атония.

Острата форма на тимпанит е животозастрашаваща.

Друга група заболявания са характерни за интензивното угодяване на мъжки некастрирани телета с висококонцентрирани комбинирани смески.

Артроза. Заболяванията при телетата, поставени на интензивно угодяване, при несъответствие между увеличените изисквания на високата продуктивност и възможностите да бъдат задоволени с хранителни вещества, което довежда до нарушение на обмяната на веществата. Причините се крият в небалансиране на минералните вещества, особено на калция и фосфора във фуражите. При това хранене телетата бързо растат, увеличава се масата им, но развитието на скелета изостава, в резултат на което под влияние на несъответно високата телесна маса и на натиска, който тя упражнява върху хрущяла на ставите на крайниците, настъпват дегенеративни изменения в ставите.

В напреднал стадий на заболяването се наблюдава намаляване на апетита, прогресивно слабееене и различни по степен нарушения на опорно-двигателната функция на крайниците. Движенията на животните са схванати, крачките са къси и колебливи, по-късно животните започват да куцат.

Профилактиката на заболяването се състои в регулиране на храненето, като си нормализират белтъчно-липидната и особено фосфорно-калциевата обмяна.

Хипокалциемия. Наблюдава се при телета през завършващия период на интензивно угодяване с концентрирани житно-зърнени смески, бедни на калций и с по-високо съдържание на фосфор. Понеже телетата се угодяват групово и се хранят на воля, към края на угодителния период едрите животни избухват по-слабите и изядат наведнъж големи количества от предоставената им храна. Те естествено подбират най-качествените концентрати, които всъщност са най-бедни на калций, а най-богати на фосфор, като по този начин организъмът на добре угоените животни силно обеднява на калций, който е абсолютно необходим за нормалната функция на нервната система, мускулатурата и сърцето. Най-податливи на остра хипокалциемия са угоените телета с маса над 450 кг. Това е моментът, когато угоителната способност на животното е най-голяма и дневният прираст достига 1400 г. Тогава обменните процеси са най-интензивни и изискват двойно повече калций, който животното не получава с дажбата.

Заболяването се демонстрира с остър тетаничен пристъп (гърч), който настъпва обикновено през нощта, когато всички животни са налягали едно до друго. Много често едрите бичета, получили пристъп, не могат да станат, задушават се вследствие на аритмия и блокиране на сърдечната дейност и умират.

Профилактиката срещу заболяването се състои изключително в правилното балансиране и нормиране на храненето през завършващия стадий на угодяване на най-едрите телета. В дажбата на тези животни трябва да преобладават люцерновото сено, калциевите добавки и витамин Д.

Източници:

Диететика и ветеринарна експертиза на фуражите, проф. к.в.м.н. д-р Димитър Стойков, проф. д-р в.м.н. Христо Гановски

Кратък курс по месодайно говедовъдство, проф. д-р Трифон Дарджонов

Проект „Подкрепа на предприемачеството в областта на вътрешната преработка на качествени селскостопански продукти в областите Еврос, Хасково, Смолян и Кърджали“ (QUALFARM), е съфинансиран от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и от национални фондове на страните,

*участващи в Програмата за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A
Гърция-България 2014–2020.*

*Съдържанието на този материал е изцяло отговорност на Сдружение „Съюз
за възстановяване и развитие“ и по никакъв начин не може да се счита, че
отразява възгледите на Европейския съюз, участващите страни,
Управляващия орган и Съвместния секретариат.*